

Uniun dals Grischs

Protocol da la radunanza generela dals 12 avrigl 2014

Zernez, Hotel a la Staziun, a las 09.30

Preschaint(a)s: in tuot 42 personas, da quellas 39 cun dret da vuscher e 3 rapreschantants da las medias.

S-chüsas: la glista lungia cun 32 noms da personas singulas e da cumüns vain preletta da la presidenta.

La presidenta Maria Sedlacek do il bivgnaint. Per üna surpraisa musicala pissera üna gruppa da scolars da la scoula da musica Engiadina Bassa cun quatter instrumaints da fied e lur magister Rupert Seidl.

Tractandas:

1. Salüd e surpraisa musicala
2. Tscherna dals scrutinaduors
3. Approvaziun dal protocol da la radunanza generela dals 20 avrigl 2013
4. Rapport presidiel 2013
5. Rapport dals collavuratuors LR / Chesin Manella / Chalender Ladin
6. Rendaquint 2013 e rapport da la cumischiun sindicatoria
7. Program da lavur 2014/2015
8. Fixer l'indemnisaziun a la susprastanza
9. Fixer la contribuziun annuela
10. Preventiv 2015
11. Tschernas supplementeras
12. Varia

1. Maira Sedlacek evra la radunanza l'ultima vouta in sia carica scu presidenta.
2. Scu scrutinaduors tscherna la radunanza sün proposta da la presidenta a Linnard Martinelli e Martina Schuler.
3. Il protocol da la radunanza generela dals 20 avrigl 2013 vain approvo unanimamang.
4. In sieu rapport presidiel do la presidenta Maria Sedlacek ün sgtuard süllas activitads da l'an scuors e manzuna la situaziun tuottafat speciela cun tschinch duonnas in suprastanza chi haun prasto buna lavur. Temas speciels sun la matura bilingua chi fo pissers e'l plan d'instrucziun 21 chi es surchargio e stu gnir surlavuro. Impustüt la part rg ho do bger da discuter perche cha las pretaisas sun bger memma otas.

Las directivas per la matura bilingua sun gnidas augmantadas da la Confederaziun e velan per tuot la Svizra. Quistas directivas chaschunan problems pelas scoulas in Engiadina. Causa pitschens numers da scolars e manchaunza da magisters qualifichos e memma poch sustegn finanziel stüdgian l'Institut otalpin a Ftan e l'Academia Engiadina a Samedan da na pü vulair spordscher la matura bilingua. L'Institut vain sustgnieu da la PEB cun 80'000 francs l'an pella matura bilingua, l'Academia nu survain ünguotta per quista spüerta. A Ftan ho gieü lö ün lavuratori e da quel resorta cha l'institut metta pais sül rumauntsch. Prosmamaing ho lö üna dieta cun rapreschantants da la politica, UdG, LR, SAP, Academia ed Institut culla sprauza da pudair preschanter üna proposta per salver la matura bilingua.

Ün ulteriur problem es cha magisters sortan da la SAP cun pochas cugnuschentschas rumauntschas. Que nu do pü üngüna scolazin da lingua. Que ho memma poch scolars chi saun propi rumauntsch.

A regard ils mezs d'instrucziun i'ls idioms voul il Chantun surder l'incumbenza a la SAP d'instruir üna cumischiun per mezs d'instrucziun.

Il Chesin Manella ho survgnieu cun Maria Dosch chi d'eira in suprastanza, üna nouva mnedra. La vendita da cudeschs vo inavous scu dapertuot perche cha a nu vain pü let uschè bger. L'UdG ho darcho edieu: Il Chalender Ladin culs redactuors Sidonia e Göri Klainguti; il Dun da Nadel cullas respunsablas Anna Ratti e sia figlia; la Chesa Paterna nr 132 "La serp cun la craista" Dittas e legends da l'En al Rom cul text dad Alfons Clalügna ed illustraziuns da Jürg Parli. Ün dvd "Safari" in collavuraziun cullas otras uniuns rumauntschas.. Ils cudeschs "Simbols" dad Ulrich Vital e „Rumauntsch“ puter da Philipp Walthervegnan restamos.

Il dicziunari online ho grand succes. Gion Tscherner fo auncha adüna buna lavur e la radunanza ingrazcha ad el cun ün grand applaus. Ad es eir previs da metter quist dicziunari sülla plattfuorma da la Lia chi'd es in elavuraziun.

Maria Sedlacek ingrazcha a la Lia, CGL, Mario Pult e suprastanza per la buna collavuraziun e'l sustegn.

5. Mario Pult preschainta chavazzins da la lavur dal Center ladin a Zernez. Progets pel 2014/2015 sun la bilinguited, la Lia sun via, l'elavuraziun ed ediziun dal cudeschin "Kauderwelsch" in vallader, il bal rumauntsch a Savognin als 13 settember 2014. Per 100 ans daspö la naschentscha da Tista Murk esa previs da fer ün proget cumünaival surregiunel (teater e radio). Eir ils multiplicatuors da la Val Müstair faun üna tascha rumauntscha cun disegn da scolaras e frasinatipicas jauras. Mario Pult organisescha eir in futur ils cuors da rumauntsch ed accompagna il "Cafè rumauntsch".

Flurina Plouda s'ingascha per ün cuors da rumauntsch pel minchadi. Lo vain impustüt discurrieu, fat gös ed a vain imprais pocha grammatica e scrit. Que dess esser ün prüm inscunter culla lingua rumauntscha. Impü vengon sports cuors d'integrasiun, cuors pel persunel da chüra e dal ospidel. Ella preschainta ün cudeschin cun versins rumauntschs cun temas dad acziuns dal minchadi. Quel po gnir druvo in famiglias, canortas e scoulinas.

l' proget da plurilinguited do que referats, film e broschüras per promover e der curaschi ch'a vegnan discurridas püssas linguas.

Maria Dosch ho preschainto il program culturel ed ho quinto da sias visitas süls marchos. Ella renda attent ad ün evenimaint d'algor da Bernina von Guaita

chi'd es morta l'an 1995. Ella appelescha a tuot quels chi haun cugnuschieu a Bernina von Guaita, da raquinter anecdotes per cha quellas nu gjajan a perder.

Sidonia Klainguti rapporta cha'd hegian survgnieu bgers resuns positivs pel Chalender 2014 ed ingrazcha a tuots chi haun collavuro.

6. La chaschiera Seraina Fried preschainta il bilauntsch e rendaquint 2013. Il quint da gestiun serra cun ün s-chevd dad 11'757.26 francs. Que resulta impustüt pervi da la perdita da gestiun dal Chesin Manella e damain contribuziuns dals cumüns perche cha na tuots nu pejan. Objecziuns nu vengan fattas üngünas e zieva avoir prelet il rapport dals revisuors da quint vain approvo il rendaquint 2013 da la radunanza.
7. A sun fingià gnies manzunos ils progets pel program da lavur 1024/15. Pü bod ho l'UdG survgnieu 70'000 fin 90'000 francs da la Lia, uossa survain ella be auncha 15'000 francs l'an. Bgers ans s'ho pudieu furmer reservas. Uossa daregia que deficits eir ils prossems ans.

Romedi Arquint vules savair cu cha's vuol proseguir culs cuors da rumauntsch « piripiri » pels portugais. In Engiadin'Ota ho que bod dapü Portugais cu Rumauntschs illas classas. Daspö cha'l Chantun spordscha cuors da tudas-ch pels Portugais nun haun ils cuors da rumauntsch pü üngüna schanza. L'UdG stuvess intervgnir cha'l Chantun stu promover eir l'integrasiun rumauntscha. Il Chantun s'interessa be per l'integrasiun ma na pella lingua. Ün problem es eir il numer da partecipants. Forsa as stu tschercher i lcontact persunel. Important esa da druver rumauntsch eir illas canortas, che chi vain fat pel mumaint bger memma poch.

8. Il reglamaint d'indemnisaziun per la suprastanza resta sainza müdedas e vain confermo da la radunanza.
9. La contribuziun annuela per commembers singuls da 16 francs (predsch dal Chalender Ladin) resta scu fin uossa. Eir la contribuziun per cumüns da 1.50 francs resta scu fin uossa.
10. La chaschiera preschainta il preventiv 1015 chi serra cun ün deficit previs da 15'800 francs. Il preventiv vain approvo sainza discussiun.
11. Maria Sedlacek as retira uossa definitivamaing scu presidenta da l'UdG. La suprastanza propuona ad Annalea Stuppan scu nouva presidenta. Ella vain tschernida cun grand acclamaziun sainza cuntravuschs. Oskar Knapp, il president da RTR e Chatrigna Brunold, suprastanta da la Pro Idioms gratuleschan a la nouva presidenta. Els haun plaschair cha giuvens as mettan dispuziun per quistas caricas. Ad es important cha las tensiuns traunter l'UdG e la Pro Idioms gjajan uossa a fin.

In suprastanza haun da gnir tschernieus duos candidats. Üna vouta per Annalea Stuppan chi'd es gnida tschernida scu presidenta e da l'otra vart per Maria Dosch chi nu po pü fer part a la suprastanza scu mnedra dal Chesin Manella. A vegnan tschernieus Duri Denoth ed Aita Dermont-Stuppan cun acclamaziun.

La presidenta as dumanda scha nu's voul limiter eir il temp d'uffizi pels delegios da la Lia. Pel mumaint nun haun ils suppleants granda schanza da dvanter effectivs. Cun üna limitaziun dess que dapü müdamaints. Ils delegios e suppleants da la Lia vegnan però tschernieus pü l'an chi vain.

12. Arno Lamprecht, il president da la Val Müstair ingrazcha per la tscherna dad Annalea Stuppan e per las fadias e l'ingaschamaint da Maria Sedlacek e da la suprastanza a favur da la lingua rumauntscha.

Romedi Arquint fo la proposta cha's dess stüdger da diminuir las infurmaziuns a favur da dapüssas discussiuns sur da dumandas chi preocupeschan ils Rumauntschs.

Linard Martinelli, president da la CGL, infuorma cha'l center linguistic online vain in vigur quist an. Il nouv mez d'alfabetisaziun stu vess gnir l'an chi vain. Il concept per la cumischiun da mezs d'instrucziun vain do giò a la Regenza la fin da meg. Scha tuot vo bain po quella cumischiun cumanzer sia lavur l'an chi vain.

A segua üna discussiun animada sur dal problem cha que nu do pü instrucziun da lingua al a SAP. Quella ho realisò il problem e prouva uossa da chatter soluziuns.

Urs Cadruvi quinta da temas chi occupan la Lia. Que sun impustüt la germanisaziun, la situaziun economica in territori rumauntsch, la magistraglia, la mobilitè e globalisaziun e la manchaunza da savida.

El ho ingrazcho a Maria Sedlacek per la buna collavuraziun ils ultims set ans e ludo sias colliaziuns politcas. Maria hegia ün grand dun da fer punts. Que ho ella musso impreschiunantamaing tals problems traunter rg ed idioms. Ella ho eir surpiglio l'iniziativa per salver la maturited bilingua. Eir Mario Pult ed Annalea Stuppan haun ingrazcho a Maria per la fich buna collavuraziun düraunt ils ultims ans.

Zieva il gianter cumünaivel ho Annalea Stuppan preschanto la nouva Chesa Paterna e prelet ün per dittas e legendas. Mario Pult ho preschanto il dvd "Safari" chi cuntegna filmins da diversas bes-chas da la savanna africauna in tuot ils idioms ed eir in rg.

Pel protocol
L'actuara

Angela Jann